

Բ. ՄԲՄԵՆՑԱՆ

ԸՆՏԱՆԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ՔՈՍԸ

ԳԹՈՒՂԱՏՆՏԵԽՆԻԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

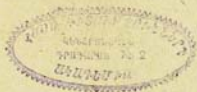
Յերեվան

1985

ԸՆՏԱՆԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ՔՈՍԸ

19336
A II 243/5

ԳՐՈՒԴԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՆՉ Ե ՔՈՍԸ

Քսան առաջ և դալիս փողերիկ, աչքով անտեսանելի տիղերից, վար կարելի չե տեսնել խոշորացուլցի ողնու-
թյամբ:

Քսան առաջ բերող տիղերը մի քանի տնտայ են լի-
նում. վոմանք ապրում են մաշկի մեջ և աշխատել իրենց հա-
ժար ճանապարհներ են փորում, իսկ վոմանք ել ապրում են
մաշկի յերեսը, կամ մաղերի արմատներում, վորոնք մաշկի
քոր ու անհանդատություն են առաջացնում մանավանդ
գիշերներն ու տաք յեղանակներին: Այդ տիղերը զրգա-
լով մաշկը՝ բորբոքման պատճառն են դառնում և առա-
ջացրած քորի պատճառով վերքեր, խոցեր են առաջ բերում:

Քսան, ուրեմն, առաջ և դալիս միայն տիղերից: Տի-
ղերը կենդանուց, վարակված վայրերից կամ իրերից անց-
նում են առողջներին ու վարակում նրանց:

Մի եզ տիղը 15.000—20.000 ձու յե ածում, վորոնցից
5—8 որ հետո դուրս են դալիս թրթուրների: Այդ թրթուր-
ները 15—17 որ հետո չափահաս տիղ են դառնում և արդեն
կարող են սերունդ տալ: Ըստ կատարված հաշիվների, մի
գույգ փսի տիղ 3 ամսվա ընթացքում կարող է մեկ ու
կես միլիոն ձու ածել:

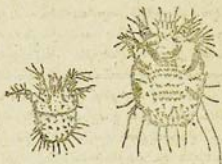
Տիղերն անասունի մարմնից դուրս՝ չոր տեղերում,
ապրում են 2—3 շաբաթ, իսկ խոնավ տեղերում 6—8
շաբաթ:

Բոլոր տեսակի անասունները քոսով հիվանդանում են,
և յուրաքանչյուր տեսակի անասունն ունի իրեն հատուկ
քոս առաջացնող տիղերի տեսակ: Այնուամենայնիվ մի
տեսակի անասունի քոսը կարող է անցնել մյուս տեսակի

անասուններին, կամ անասուններից կարող են անցնել մարդուն, և հակառակը:

Քոս առաջացնող տիզերն ընդհանրապես բաժանվում են յերեք տեսակի, վորոնք իրենց զննաբանական հատկութուններով իրարից վորոշ չափով տարբերվում են:

1. Քոռեցնող սիզն (клеещ зудень) ապրում և կաշվի վերնամաշկի մեջ և այնտեղ ել իր համար տնցքիք և փորում: Տիզն սկսում և տարածվել անասունի մարմնի մաշկաբերկ մասերից:

Նկ. 1. Քոռեցնող սիզ

2. վերմաեղային սիզն (клеещ накожник) ապրում և մարմնի առավելագույնս պաշտպանված, այսինքն՝ առատ մազով ծածկված մասերում՝ մաշկի մակերեսի վրա, և սընվում և արյունով ու ամիրով (տես Նկ. 2):

3. Մաեղակեղ սիզը (клеещ кожеед) նույնպես մաշկի մակերեսի վրա յե ապրում, սակայն սնվում և վերնամաշկի ըջիշներով և այդ պատճառով վերնամաշկը քայքայում և: Հիվանդությունն սկսում և տարածվել վոտների ստորին մասերից, պոչի արմատի վրայից և շների ականջից (տես Նկ. 3):

Քոսի նշաններն ու հիվանդության ընթացքը, ըստ անասունների տեսակի, և նայած թե վոր տեսակի տիզերից և առաջացել, վորոշ չափով իրարից տարբերվում են:

Քոս հիվանդությունը ճանաչելն առհասարակ դժվար

չե. նախ՝ վոր հիվանդութիւնը վարակիչ ե, մի անասունի վրա շատ արագ կերպով ե տարածվում ե հիվանդ անասունից անցնում ե առողջին, յերկրորդ՝ մաշկի վրա մի շարք կտրմիք կետեր, բշտիկներ են զայանում, մաշկն սրկսում ե թեմոտել ե կեղև կապել: Քոսով հիվանդանալիս անասունը սաստիկ քորվում ե, մանավանդ գլխերնեղն ու տաք տեղերում, նույնիսկ կրծքում ե վարակված տեղերը, մաշկն սկսում են թափվել, մաշկը բորբոքվում ե ե վրան վերքեր են զայանում, ե այս դրութեամբ հիվանդութիւնը շարունակվում ե: Անասունն սաստիճանաբար նիհարում ե ե յերբեմն ել, նույնիսկ, արյան պակասութեամբ պատճառով՝ ստոկում:

Նկ. 2. Վերմեկայիմ սիգ

Նկ. 8. Մազկակեր սիգ

Այժմ համառատ կերպով կանգ առնենք տաքեր տեսակի անասունների՝ ձիերի, խոշոր յեղջերավոր անասունների ե վաշխաբների քոսի վրա:

ՁԻԵՐԻ ՔՈՍԸ

Ձիերն ունեն յերեք տեսակի քոս:

Յուրաքանչյուր տեսակի քոս առաջացնող տիպը տաքեր ե լինում:

Առողջ ձիերը քոսով վարակվում են հիվանդ ձիերից, զանազան անասուններից, վարակված ձիասարքերից, վարակված գոմերում գտնվող իրերից, ցամքալից, ինչպես նաև մարդկանցից ե այլն:

Գորեցնող տիգի առաջացրած ջրսն սկսում է ձիու մարմնի այն մասերից, վորոնք ձիասաղքերի հետ շփում են ունենում, որինակ՝ գլխից, վզից, ուսից, թիկունքից, իսկ այնուհետև տրագորեն տարածվում է մարմնի վրա: Մարմնի վարակված մասը խիստ ցոր է դալիս, մանավանդ գլխեր- ները, տաք գոմերում կամ արևի տակ և կամ մարմինը ծածկված լինելու դեպքում: Ձիերն իրենք իրենց ցորում են, մաշկը վիրավորվում է. մաշկի վրա լվի կծածի նման մի շաբք կաթմիք կետեր կամ ջրուռուցներ են դոյանում, վո- ռոնք յերբեմն բացվում են և միջից հեղուկ է դուրս գալիս, մազերն իրար են կաշռււմ և մասամբ թափվում են, հեղուկը չորանալով, կեղևներ է առաջացնում, կաշին աստիճանաբար կոշտանում է, ճաքճքում, և անասունը հետզհետե նիհարում է:

Վերմաեկային տիգի առաջ բերած ջրսը լինում է ձիերի մարմնի պաշտպանված մասերում, որինակ՝ բաշի վրա, պոչի վրա, ծնոտի տակ և այլն: Հիվանդության նշանները նույնն են: Գոսի այս տեսակը համեմատաբար դանդաղ է տարածվում:

Մաեկակեր տիգի առաջ բերած ջրսը լինում է ձիու վոտքերի վրա. վոտքերի վարի մասերից սկսում է և աստի- ճանաբար վեր է բարձրանում: Գորվելու ժամանակ ձին աշխատում է վարակված տեղերն ատամներով բռնել, այդ պատճառով ել այդ տեղերն ուռչում, մազերը թափվում, կեղև է կապում և կաշին կոշտանում է:

ՎՈՇԽԱՐՆԵՐԻ ՔԵՅԸ

Վոշխարները նույնպես հիվանդանում են յերեք տե- սակի ջրսով:

Գորեցնող տիգի առաջ բերած ջրսը լինում է վոշխա- րների գլխի վրա՝ ըրդագուրկ մազերում: Այս տիգերը բըր- դով ծածկված մասերում չեն լինում: Վարակված տեղը միշտ ցոր է դալիս, վորի պատճառով անասունը քսվում է

այս ու այն կողմ և դրա հետեանքով առաջանում են վեր-
քեր, վորոնցից արյուն և գալիս և չորանալով՝ սև գույնի
կեղևներ և կապում. յերբեմն ել վերքն անցնում և վոչ-
խարի աչքը և անասունի կուրանալու պատճառ և լինում:

Վետաբեկային տիդի առաջացրած քոսը լինում և վոչ-
խարի բրդով ծածկված մասերում, վորի համար և հաճախ
չի նկատվում: Վոչխարի քոսի այս տեսակը մեծ արագու-
թյամբ մի վոչխարից մյուսին և անցնում: Հիվանդությունը
նկատվում և այն ժամանակ, յերբ վոչխարի բուրդը թա-
ղեքի (քեչայի) նման և դառնում և խառնվում իրար: Հի-
վանդի մարմինը սաստիկ քոք և գալիս, և անասունն այս
ու այն կողմն և քսվում, կծոտում և մաքմնի վարակված
տեղերն ու վրայի բուրդը փրցնում:

Նկ. 4. Քոսով վարակված վոչխար

Այս տեսակի ջուռն սկսում և մեջքի ուղղությամբ: Կաշ-
վի վրա մանր, դեղնագույն ուռուցքներ են լինում, վորոնք
բազմանալով միանում են և կեղև են կապում: Այս կե-
ղևները գնալով հաստանում են, տարածվում են մարմնի
վրա, և վոչխարի բուրդն սկսում և թափվել. յերբեմն կա-
շին, հաստանալու հետեանքով, ինքն իր վրա յե ծալվում:
Յեթե վոչխարների մի մասը խուզվում և, տիդերը խուզ-
ված վոչխարներից անցնում են չխուզված վոչխարները
վրա (տես Նկ. 4):

Վոչխարի քոսի այս տեսակը խիստ մեծ վնասներ և հասցնում, և անասունը սաստիկ նիհարում և նգ վոչխարները հաճախ թույլ և նիհարակազմ դառնելու են ծնում, հոսմ վիժում են: Բրդի մեծ մասն անպետքանում, փչանում և Վատ յեղանակներին կորուստն ավելի մեծ և լինում: հիվանդների 40—45 տոկոսը կարող և սատկել: Իսկ յեթե վոչխարները միաժամանակ նաև քափանակով են վարակված լինում, կորստի տեսակն ավելի յե քարճառում: Հիվանդութան ավելի յենթակա յեն նուրբ բուրդ ունեցող վոչխարները, իսկ գառները շատ արագ կերպով նիհարում են ու սատկում:

Մաշկակներ տիդից առաջացող վոչխարի քոսն ավելի քիչ և պոտահում: Հիվանդությունը յերևում և զլսավորապես վոտների վրա:

ԽՈՅՈՐ ԾԵՂԱԲԱՎԱՐ ԱՆՍՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՍԵ

Խոյը յեղջերավոր անասունները նույնպես կարող են հիվանդանալ յերեք տեսակ քոսով, ըստ ժամանակագրության վերամաշկային տիդից առաջացած քոսն և Վերջինս առաջանում և վղի վերին յեղերքի վրա, յեղջուրների արմատում, մեջքի վրա և վզի յերկու կողմերը: Անասունի մազերն աստիճանաբար թափվում են, կաշվի վրա հանգուցներ, բշտիկներ, հաստ կեղևներ են դոյանում, կաշին հաստանում և, կոշտանում և վրան ծալքեր են դոյանում: Գորգերու պատճառով առաջանում են վերքեր, անասունները հետզհետե նիհարում են, և յեթե լավ չխնամվեն, կարող են սատկել: Հիվանդությունն ավելի վասնզավոր և, մանավանդ հորթերի համար. յեթե ժամանակին չբուժվեն և չխնամվեն, սատկողներ ավելի շատ են լինում:

Գոսով հիվանդանում են նաև, ինչպես վերևում ասացինք, մյուս ընտանի կենդանիները, թռչունները, ինչպես և մարդիկ:

ՔՈՍԻ ՏԱՐԱԾՈՒՄԸ

Ինչպես տեսանք, քոսի առաջ են բերում հատուկ տի-
գերու Առանց այդ տիգերի քոս չի կարող առաջանալ:

Քոսի տիգերը հիվանդ անասուններից առողջներին
անցնում են ուղղակի շիման միջոցով, կամ յերբ առողջ
անասունները պահվում են վարակված շինություններում,
վարակված արտաթայրերում, կամ շիվում են վարակ-
ված իրերի հետ, որինտե՛ղ դուշերի, կտպերի, անասուն-
ներին խնամելու համար գործածվող գանազան իրերի և
այլն: Քոսի տարածմանը նպաստում են վարակված լծա-
սարքերը, խնամող մարդկանց հագուստները, հիվանդների
համար գործածված ցամքաբլր, կերի ֆապորդները, վարակ-
ված աղբը, թրիճը և, վերջապես, շներն ու հավերը: Քոսը
տարածվում և ոչխամորապես ձմեռվա ամիսներին, վերո-
հետև անասունները զամբում են գտնվում և շատ հեշ-
տությամբ իրար վարակում են: Դռները կնդոտտ պահելը
խոշոր չափով նպաստում և քոսի տարածմանը Նիհար և
սոված անասունները, ինչպես նաև դառներն ա. հորթներն
ավելի ծանր են հիվանդանում, և անուշադիր խնամելու
դեպքում նրանց մեծ մասը սատկում և:

ԳԼԵԾԸՔ ՔՈՍԻ ԴԵՏ

Քոսի դեմ պայքարը պետք և տարվի յերկու ուղղու-
թյամբ, առաջինը նախադպուշական միջոցառումներն են,
վորի շնորհիվ պետք և կանխվի առողջ անասունների վա-
րակումը և հիվանդության տարածումը, իսկ յերկրորդը
հիվանդների բուժումն և:

ՆԱԽԱԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Ինչպես բոլոր հիվանդությունների ժամանակ, այստեղ
եւ պետք և շեշտենք, վոր ավելի հեշտ է և տնտեսապես
ավելի ձեռնասու՝ կանխել հիվանդության առաջացումը,

այսինքն՝ չթողնել, վոր առողջ անասունները վարակվեն, քան թե հիվանդներին բուժել և հիվանդութիւնը վերացնել, վոր հաճախ ավելի դժվար է, ավելի մեծ աշխատանք է պահանջում և տնտեսապէս ավելի թանկ է նստում։

Նախազգուշական միջոցները հետևյալն են.

Քոսից ազատ անտեսութիւնները, հիվանդութեան մուտքը կանխելու նպատակով խստիվ պետք է հետևին, վոր ուրիշ վայրերից անասուն բերելու դեպքում նրանց միջոցով քոսը մուտք չդործի տնտեսութեան մեջ, Դրա համար անհրաժեշտ է, վոր քոսով վարակված տեղերից անասուն չբերվի։ Ավելի ապահով լինելու համար, նույնիսկ քոսից ազատ վայրերից բերված անասուններն առնվազն 14 որ պետք է պահել առանձին, և միայն այն դեպքում թույլատրել խառնել անտեսութեան այլ անասունների հետ, յերբ նրանց վրա հիվանդութեան վոչ մի կասկածելի նշան չկու։ Այն արոտավայրերում, վորտեղ քոսով հիվանդ անասուններ են աբաժել, առողջ անասուններին վոչ մի դեպքում չպետք է աբաժեցնել։ Առողջ անասուններին նույնպէս չպետք է ջրել այն ջրելու տեղերում, վորտեղից ռզտվում են նաև քոսով հիվանդ անասունները։ Առողջ անասուններին խնամող մարդիկ բոլորովին չպետք է մուտք ունենան հիվանդ անասունների գտնված վայրերը։ Քոսով հիվանդ անասունները, մինչ նրանց լրիվ բուժվելը, վոչ մի դեպքում չպետք է ուղարկվեն արոտավայր։ Մի խոսքով, պետք է ըուրբ միջոցները ձեռք առնել, վորպեսզի առողջ անասունները, նրանց խնամող մարդիկ, ինչպէս նաև նրանց համար դարձած վող իրերը, վոչ մի շփում չունենան հիվանդ անասունների հետ, նրանց գտնված վայրերի հետ, վարակված իրերի և հիվանդներին խնամող մարդկանց հետ։

ԻՆՉ ՊԵՏԺ Ե ԱՆԵԼ, ՅԵՐԲ ԱՐԳԵՆ ՄԻ ՏՆՏԵՍԵՐԹՅԱՆ ՄԵՁ ԲՈՍ Ե ՀԱՅՏԱՐԵՐԸ

Յերբ մի տնտեսութեան անասունները մեջ քոս ե նկատուում, ինչ տեսակի անասուն ել լինի, պետք ե ամենից առաջ աշխատել, վոր հիվանդութիւնը չտարածվի, մեծ ծավալ չստանաւ Վարակված վայրերը, գոմերը, փարախները պետք ե մաքրել, աղբը, կերի մնացորդները, ցամքարն ալբել, վարակված իրերը պետք ե ավտահանել ավտահանիչ նյութերով կամ յեռացնելով։ Հիվանդ անասուններին հատուկ խնամող պետք ե կցել, առանձնացնել դրանց համար հատուկ արտահագուստ, վորը պետք ե գործածվի միայն վարակված անասուններին խնամելու ժամանակ։ Հիվանդներին խնամողները միաժամանակ պետք ե հետևեն, վոր իրենք ևս չվարակվեն քոսով և յուրաքանչյուր անգամ նրանք պետք ե իրենց ձեռները ավտահանեն ու լվանան զոլ ջրով ու ոճառով։ Խնամողները վոչ մի շփում չպետք ե ունենան առողջ անասուններին, նրանց շինութիւններին և իրերին հետ։ Վարակված վայրի և վտանդի յենթակա վայրերի սահմաններում բոլոր շները պետք ե կապված պահվեն, իսկ հավերին չպետք ե թողնել վարակված տեղերում ման գալ։

Հիվանդ անասուններին առատ և սննդաբար կեր պետք ե տալ, վորովհետև քոսի տիգերն ապրելով անասունին մարմնի վրա՝ մնվում են նրա հաշվին և սաստիկ նիհարեցնում են նրան։

Հիվանդները բուժվում են՝ նայած հիվանդութեան չափին ու վարակման աստիճանին՝ զանազան դեղորայքով և զանազան յեղանակներով։

ԲՈՍԻ ԲՈՒԺՈՒՄԸ

Բոլոր տեսակի անասունների քոսի բուժումը հիմնված ե միևնույն սկզբունքի վրա, այն ե՝ վոչնչացնել մարմնի վրա գտնվող քոսի տիգերը։ Բուժումն ընդհանրապէս կա-

տարվում է յերկու հիմնական ձևով՝ անհատական և մաս-
այական:

Առանձին հիվանդ անասուններին բուժելու համար անասունի վարակված մասին քսում են մի վորսե ախտահանիչ դեղ, վորն սպանում է տիզերին:

Անհատական բուժումը կտրելի յե կիրառել զլսամարապես խոշոր յեղջերավոր անասունների վերաբերյալ, իսկ վոչխարների վերաբերյալ նժան ձևի բուժումը հաճախ արդեն դժար չափով տարածվել է: Դրա համար ել վոչխարների վերաբերյալ կիրառվում է առավելապես մասայական բուժման ձևը, այսինքն՝ բոլոր վոչխարները լողացնում են ախտահանիչ լուծույթի մեջ՝ հատուկ պատրաստված ավազաններում, կամ դադային հատուկ կամերաներում նրանց յենթաթրելում են ծծմբադաղի ազդեցության:

Բոլոր ախտահանիչ նյութերն ազդում են միայն քոսի տիզերի վրա, սակայն չեն վոչնչացնում տիզերի ձվերը: Այդ ձվերից դուրս են դալիս նոր տիզեր: Հետևաբար՝ բուժումն անհասարակ 8—10 որվա ընդմիջումով մի քանի անգամ պետք է կրկնվի, վորպեսզի ձվերից դուրս յեկած նոր տիզերը նույնպես վոչնչանան:

Բոլոր բուժելու համար կտրելի յե դորժածել մի շարք ախտահանիչ դեղեր: Լինդանրապես, իլըն կանոն, դեդորայքը դորժածելուց առաջ, յեթե վարակված մասը փոքր տարածություն է բռնում, այդ տեղի մազերը, լնչպես նաև նրան շրջապատող առողջ մասերից մի քանի սանտիմետր լայնությամբ յեղած մազերը պետք է խուզել, իսկ յեթե վարակված մասը մեծ տարածություն է բռնում, պետք է խուզել ամբողջ մաշկնի մազերը: Վարակված մասի վրա պետք է քսել լիզոլ կամ կրիոլին՝ ամելացրած կանաչ սապոն, իսկ հետո 24 ժամ ազատ թողնել, վորից հետո խողանիով պետք է լվանալ և կեղևները մաքրել:

Դրանից հետո պետք է քսել հետեյալ ղեղերից մեկը՝

ա) Մուրիցի լինիմենտը

Կարբուլաթթու	1 մաս
Կրեոլին	2 »
Բենկնայուղ (սկիպիդար)	2 »
Ոճառ	20 »
Զուր	100 »

Ցեխն անասուննի ամբողջ մարմինը պիտի քսվի, նախ՝ առաջին որը պետք է քսել մարմնի կես մասը, իսկ յերկրորդ որը՝ մյուս կեսը: Այս ձևով բուժումը պետք է կրկնենել 8—10 որ հետո:

բ) Վենական լինիմենտ

Սև ձյութ (դյուդոտ)	1 մաս
Ծծումբ	1 »
Կանաչ սապոն	2 »
Սպիրտ	2 »

Ցեխն քսել մարմնի վրա շատ է տարածված, պետք է քսել 3 անգամով. առաջին որը՝ մարմնի մի յերրորդական մասը, յերկրորդ որը՝ յերկրորդ մասը և յերրորդ որը՝ մնացած յերրորդ մասը: 8—10 որ հետո բուժումը միևնույն ձևով պետք է կրկնել:

գ) Կրեոլինի 5%-ային եմուլսիա

Կրեոլին	500,0
Կանաչ սապոն	100,0—200,0
Զուր	10,000,0

Այս հեղուկով պետք է լվալ անասուննի ամբողջ մարմինը: Բուժումը 8—10 որ ընդմիջումով պետք է կրկնել սովորաբար յերեք անգամ:

դ) Սև ձյութ	2 մաս
Կանաչ սապոն	3 »

Մսկրտ	3 մաս
Զուր	10 »

Դեղը պետք է քսել վարակված տեղերին. 2—3 որ հետո պետք է լվանալ և բուժումը կրկնել մինչև անասունի լավանալը:

ե) Նավթ	1 մաս
Բենզին	1 »
Զեթ	1 »

Դրա վրա ավելցանել կանաչ սապոն և սպիրտ: Սապոնն ու սպիրտը վերցնել իրար հավասար չափով և այդ խառնուրդից ավելացնել ափսքան, վորջան անհրաժեշտ կլինի, մինչև վոր խմորանման մի խառնուրդ ստացվի:

զ) Կրեոլին	1 մաս
Կանաչ սապոն	20 »
է) Կրեոլին կամ լիզոլ	1 մաս
Հասարակ սպիրտ	1 »
Կանաչ սապոն	8 »

Վերահիշյալ դեղերը քսելուց 5—6 որ հետո հարկավոր է գաղջ (դու) ջրով և կանաչ սապոնով լվանալ, կաշին մաքրել կեղևներից և սովորաբար կրկնել 2—3 անգամ:

Բացի վերահիշյալներից, կարելի է գործածել նաև մի շարք այլ ավտանանիչ միջոցներ՝ մոխրաջուր, ծխախոտի հեղուկ և այլն, սակայն ավելի լավ է դիմել անասնաբուժին և նրա խորհրդով դիմել այս կամ այն միջոցին:

Ձիերի ըստ բուժելու համար գործածվում է նաև հիպոսուլֆիտ (ծծմբանատր) և ադաթթու՝ հետևյալ ձևով.

600,0 հիպոսուլֆիտ լուծվում է 400,0 զրամ տաք ջրի մեջ, վորից ստացվում է հիպոսուլֆիտի 60 % լուծույթ: Պատրաստվում է նաև ադաթթվի 10 % լուծույթ, վորի համար 100,0 ադաթթուն լուծվում է 900,0 ջրի մեջ: Միջին հաշվով մեկ զլիտ համար գործածվում է 1—1,5 լիտր

հիպոսուֆիտի լուծույթ և 1—1,4 աղաթթվի լուծույթ:

Անասուռնի վարակված մասերի մազը պետք է խուզել, լվանալ դադը ջրով և կեղևները վարակված մասի վրայից մաքրել: Առաջին հերթին ձիու վրձինով պիտի քսել հիպոսուֆիտի շեղուկը ամբողջ մարմնի վրա՝ սկսելով գլխից և թողնել 1—1½ ժամ, վորպեսզի լավ չորանա: մարմնի վրա դոյանում և հիպոսուֆիտի բյուրեղների մի շերտ: Դրանից հետո միևնույն վրձինով պետք է քսել աղաթթվի լուծույթը՝ նույնպես ամբողջ մարմնի մակերեսի վրա: Դրա հետևանքով ձիու մարմնի վրայից սկսում է հոսել դեղնադույն ծծմբադաղի հոս ունեցող մի հեղուկ: Յուրաքանչյուր լուծույթը քսելու համար պահանջվում է 25—30 բաղե ժամանակ: Մեկուկիսից—յերկու ժամ հետո, յերբ ձիու մարմնի վրա չորանում է, միևնույն ձևով պետք է կրկնել բուժումը, այսինքն քսել հիպոսուֆիտի լուծույթ և չորանալուց հետո՝ աղաթթվի լուծույթ: Այս գործողությունը պետք է կրկնել չորս անգամ, միևնույն որվա ընթացքում (իսկ յեթե այդ հնարավոր չէ, յերկու որվա ընթացքում՝ սրական յերկու անգամ): Այսպիսի բուժումը պետք է կատարել յերկու օր հաջորդաբար՝ սրական չորս անգամ: Մանր դեղքերում 1—2 որվա հանգստից հետո, բուժումը պետք է կրկնել՝ նորից քսելով յերկու օր՝ սրական չորս անգամ: Դրանից հետո ձիուն յերկու օր պետք է հանդիստ տալ և հետո դադը ջրով լվանալ:

ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ԲՈՒԺՄԱՆ ՄԱՋՈՑՆԵՐԸ

Քոսի մասսայական բուժման համար գործածում են հատուկ գաղալին կամերներ, կամ հատուկ սարքած ավազաններ:

ԳԱՋԱՅԻՆ ԿԱՄԵՐՆԵՐ

Գաղալին կամերները հատուկ աղիղներ կամ փոքր կամերներ են, վորտեղ քոսով հիվանդ անասունները յեն-

թարկվում են տիգերին վռնչաքնուղ ծծմբադաղի աղղեցում-
թյան:

Գաղային կամերները պատրաստվում են խոշոր կամ
մանր անասունների համար: Մանր անասունների, որինսակ՝
վոլխարները գաղային կամերները համալս կառուցվում են
մի քանի գլխի համար (տես նկ.5):

Նկ. 5. Գաղակառույցի մ բուծում

Գաղային կամերներն ամեն կողմից պետք է ամուր
փակված լինեն, վոր գաղը չկարողանա կամերից դուրս
գալ, իսկ անասունի դուրսը պետք է կամերից դուրս
մնա, հակառակ դեպքում անասունը գաղից կվեղդվի:

Անասուններին նախքան կամերա մտնելը, նրանց սե-
ռային անցքի և հետանցքի յեղերըները վազելին պետք է
քսել: Անասունին կամերում ծծմբադաղի աղղեցումթյան
տակ պետք է թողնել 45 րոպե: Նրանից հետո անասունը
շուտով և զգուշությամբ կամերից դուրս պետք է հանել,
վերադադրի գաղ չնեղնչի և չվեղդվի:

Ծծմբադաղ ստանալու համար կարելի չե ուղղակի
ծծումբ ալրել: Այդ դաղը կարելի չե ձեռք բերել նաև
պատրաստի վիճակում և մի անցքի միջոցով շատ թողնել
կամերի մեջ: Ծծումբն ալրելու համար կամերի հե-
տեում սարքվում է մի փոքր յերկաթե վառարան:

Յեմ վորովհետև անասունի դուրսը մնում է դուրս և
չի յենթարկվում գաղի աղղեցումթյան, հարկավոր է կամե-

բայից հանելուց հետո, գլուխը բուժել հակաքոսային դեղորայքով:

Գաղականերային ձևի բուժումը նույնպես անհրաժեշտ է 7—8 օր հետո կրկնել, վորովհետև դադը թեև տիդերին փոշնչացնում է, սակայն բարբոսին չի փոշնչացնում նրանց ձվերը:

Գաղային կամերան քոսի բուժման համար մի հիմնական միջոց է, մանավանդ ձիերի վերաբերյալ, բայց վորովհետև մի կամերն որական 20—25 գլուխ անառուն հազիվ կարող է բաց թողնել, հետևաբար՝ մեծ թվով հիվանդներ լինելու դեպքում, մասնավորապես վոշխարների վերաբերյալ, անհարմար է նրա դործադրութունը:

Վոշխարների մասսայական բուժման համար ավելի նպատակահարմար է հակաքոսային ավազանը:

ՀԱԿԱՐՈՍԱՅԻՆ ԱՎԱԶԱՆ

Վոշխարների քոսի մասսայական բուժման համար ավելի հարմար է ձեռնառել յե նրանց լողացնել հաառել ավազաններում՝ օխտահանել հակաքոսային լրծույթների մեջ: Այս ձևը նպատակահարմար է նաև այն տեսակետից, վոր անասունի թե գլուխը և թե մարմինը միաժամանակ յինթարկվում են դեղորայքի ներգործության:

Նկ. 6. Լողաբանի հատեղագիծը

Ավազանները պետք է պատրաստել ցեմենտից կամ տախտակից՝ 12—15 մետր յերկարութամբ, 0,80 0,90 մետր լայնությամբ և 1,5 մետր խորությամբ:

Ավազանի մուտքի կողմը պետք է լինի ուղահայաց, իսկ յերեկ կողմը՝ թեք և ռստիճանավոր (ստնդղաձև):

Ավազանի յելքի առաջ պետք է սարքվի մի փոքր թեր հրապարակ՝ դեպի ավազանը:

Ավազանի մոտ պետք է պատրաստվի նաև ոջալ՝ մեկ կամ մի քանի կաթսայով, ընդամենն 90 դուլլից մոտ պակաս ջրատարողությամբ՝ ջուր տաքացնելու համար: Կաթսան մի փայտյա կիսախողովակով միանում է մի մեծ տակառի հետ, վորտեղ ջրի հետ պետք է խառնել հակաքոսային նյութեր: Պատրաստված լուծույթը տակառից տեղափոխվում է ավազանի մեջ:

Նկ. 7. Քոսով վարակված վայսարների լողացումն տվազանում

Վաշխարհներին լողացնելուց հետո նրանց մարմինը ջրացնելու համար պետք է հատկացվի մի առանձին շինություն, վոր պետք է բաղկացած լինի 4—5 բաժանմունքից:

Այդ շինությունը պետք է լավ ողափոխելու հարմարություն ունենա և միջանցիկ քամիներից ազատ լինի: Հակաքոսային ավազանների համար կարելի է գործածել հետեվյալ լուծույթներից մեկն ու մեկը.

ա) Կեռովիկի լուծույթ. — Յուրաքանչյուր 100 լիտր (10 դուլլ) ջրի մեջ պետք է խառնել 2,5 կիլոգրամ կրեոլին: Զուրը պիտի լինի փափուկ (մոտ կոշտ) և պիտի տաքացնել 40° ջերմ. ըստ Յելսինսկիի Պետք է դործածել միայն այն կրեոլինը, վորն ունի մարկա՝ «պիտանի ի» լողացնելու և բուժման նպատակների համար:

բ) Լիզովի լուծույթ. — 100 լիտր ջրի համար պետք է

վերցնել 2 կիլոգրամ լիզոլ և պատրաստել կրեոլինի լուծույթի նման, լողացման տեղեղությունը $1\frac{1}{2}$ —2 բուլե:

դ) Մխախտժի խառուկ.— 7,5 կիլոգրամ ծխախոտ պետք է մանրել (կամ վերցնել 15 կգ ծխախոտի փոշի) և 50 լիտր ջրի մեջ մեկ ու կես ժամ յեռացնել և հետո թողնել վորոշ ժամանակ, մինչև պարզվի, իսկ հետո պետք է քամել: Ստացված հեղուկի վրա պետք է ավելացնել մեկ կիլոգրամ կարբոլաթթու, մեկ կիլոգրամ կծու նատրիոն, կամ մեկ դույլ թունդ մոխրաջուր, ապա ավելացնել այնքան ջուր, վոր ստացվի 250 լիտր հեղուկ: Հեղուկի բարեխառնությունը պիտի լինի 35° ըստ Յելսիուսի:

Լողացնելու տեղեղությունն է 3 բուլե:

դ) Ծծմբակրային լուծույթ (պոլիսուլֆիտներ).— Այս լուծույթը պատրաստելու համար պետք է վերցնել՝ կես մաս կիր (չոր և թարմ), մի մաս ծծումբ (չոր և լավ մանրած) և 4 մաս ջուր:

Այս լուծույթը պատրաստելու համար պետք է գործածել մաքուր, չոր և լավ մանրած ծծումբ (ավելի լավ է՝ ծծմբածալիկ): Կիրը նույնպես պիտի լինի չոր, թարմ և լավորակ, վոր հանդչելուց հետո ձյունանման սպիտակ դույն ունենա: Վատորակ կեր գործածելն արգելվում է:

Կրի կտորները պետք է դնել կաթսայի մեջ և հանգցնել $1/3$ մաս ջրով: Յերը կրի կտորները փոշիանում են, նորից պետք է ավելացնել $1/4$ մաս ջուր, իսկ 5 բուլե հետո՝ մնացած ջուրը ($5/8$): Այս ձևով ստացված խառնուրդը (կրակաթր) պետք է տաքացնել, մինչև վոր նրա ջերմաստիճանը հասնի 75° -ի (Յելսիուսի): Դրանից հետո նրա վրա քիչ-քիչ պետք է ավելացնել ծծումբ և խնամքով խառնել: Ստացված խառնուրդը կաթսայի մեջ պետք է յեփել վոչ ուժեղ կրակի վրա, մինչև յերկու ժամ (հաշվելով յեռալու սոմենթից), և յեփելու ժամանակ վրան շարունակ ջուր ավելացնել այն հաշվով, վոր կաթսայում խառնուրդի

մակերեսը մեծ միջոցներով Այդ խառնուրդը, վոր սկզբում
թեթև դեղնավուն գույն ունի, աստիճանաբար դառնում
է դեղին, հետո՝ կարմրավուն և, վերջապես՝ մուգ-կարմիր:
Դրանից հետո խառնուրդն առնվազն մի ժամ պետք է լիցունել,
վոր սառի և պարզվի, վորից հետո նրա վերին շերտը (հե-
ղուկը) պետք է ռետինե խողովակով (սիֆոնով) քաշել,
առանց տակները խառնելու:

Վերահիշյալ ձևով ստացված մուգ-կարմրագույն հե-
ղուկը պոլիսուլֆիտների խտացած լուծույթն է, վոր
գործածվում է ջրի հետ, հետևյալ ցուցակի համաձայն.

Ջրի քանակությունը

Պոլիսուլֆիտների խտացած լուծույ-
թի համակշիռ չափափոխյալը
100 լիտր ջրի համար

37-ից	մինչև	30°C	2,5	լիտր
30 »	»	28°C »	3,25	»
26 »	»	24°C »	3,5	»
24 »	»	22°C »	4,0	»
22 »	»	20°C »	4,5	»
20 »	»	18,5°C »	5,0	»
18,5 »	»	17°C »	5,5	»
17 »	»	16°C »	6,0	»
16 »	»	15°C »	7,0	»
15 »	»	14°C »	8,0	»
14 »	»	13°C »	8,5	»
13 »	»	12°C »	9,0	»
12 »	»	11°C »	10,0	»

Անասունին լողացնելու համար թույլատրվում է գոր-
ծածել միայն 37-ից մինչև 25°C (Ցելսիուսի) ջերմաս-
տիճանի լուծույթ, իսկ ավելի ցածր ջերմաստիճանի լու-
ծույթը կարելի չէ գործածել անդակա՛ն բուժման համար:

Բոսով շատ վարակված վոլխարների բուժման համար
ծծմբակրային (պոլիսուլֆիտային) լուծույթի մեջ կարելի
յւ խառնել նաև կրեոլինի մինչև 10/0-ը:

ՎՈԼԽԱՐՆԵՐԻ ԼՈՂԱՑՈՒՄԸ

Վոլխարները, իբրև կանոն, պետք է լողացվեն խու-
ղելուց 8—10 սր հետո՝ տաք յեղանակին, քամի չեղած

ժամանակ, իսկ յեթե անհրաժեշտ և լողացնել ցուրտ յեղանակներին, այն դեպքում պետք և ընտրել տաք և հանգարտ որեր՝ հատուկ տաքացրած շենքերի մեջ:

Ենթե մի խորանտեսուլթյունում կամ կոլտնտեսությունում քոս և առաջանում և լողացնում են վոչխարներին, ալյալ վայրում գտնվող մենաանտեսաների ըստ վոչխարները նույնպես պարտադիր կերպով պետք և լողացվեն:

Լողացնելուց 3—4 որ առաջ քոսով վաքակված, կամ կասկածելի հոտերը հատուկ քննության պետք և յենթաքկվեն և հիվանդներն ու թուլները պետք և ջնկվեն: Լողացնելուց մեկ որ առաջ հիվանդ անասունների մարմնի վաքակված մասերի վրա կանաչ սապոն պետք և քսել (կանաչ սապոնի հետ կարելի չէ խառնել կրեոլին կամ լիդոլ), հետևյալ որը սապոնը դադջ ջրով լվանալ, իսկ կեղևները փայտե գանակով քերել:

Վոչխարները պետք և լողացնել սոված վիճակում, բայց լողանալուց 2—3 ժամ առաջ նրանք պետք և ջրված լինեն, փորպեսդի ծարավ լինելու պատճառով ավազանի հեղուկը չխմեն ու չթուճավորվեն, իսկ հետո վոչխարները պետք և բերել լողադանի մոտ, փորպեսդի լողանալուց առաջ հանգստանան:

Առաջին հերթին պետք և լողացնել առողջ վոչխարները, իսկ հետո՝ հիվանդները: Պոսով վաքակված հղի մաքրներին հղիության յերկրորդ կիսին չպետք և լողացնել: Նրանք պետք և բուժվեն դադային կամերներում: Թուլ վոչխարները պետք և լողացնել վերջին հերթին, լողացնելուց հետո պահել առանձին և բուժման ամբողջ տեղովթյան ընթացքում, յեթե լավ արոսավայր չկա, լրացուցիչ կերպով խտացրած կեր տալ: Անպայման պետք և լողացնել նաև վոչխարների հոտի մեջ յեղած բոլոր այծերն ու շները:

Գառնիքը պետք և լողացնել վոչխարների հետ միա-

ժամանակ, բայց վոչ թե նրանց ավագանի մեջ, այլ ձեռքով մի կիսատակառի կամ տաշտի մեջ. նրանց համար գործածելիք լուծույթը սովորականից 20—30% թույլ պիտի լինի։ Այս նպատակով պետք է գործածել նախապես ոգտագործված, բայց լավ քամված հակաքոսային լուծույթը։

Ալաղանի հեղուկը պատրաստվում է 100 վոչխարին 250 լիտրի, իսկ յեթե խուղված չեն՝ 300 լիտրի չափով։

Լողացնելու ժամանակ վոչխարները պետք է հավաքել լողարանի մոտ մի ցանկապատած տեղ. պետք է նշանակել հատուկ մարդիկ և նրանց միջև բաժանել աշխատանքը։

Վոչխարներին մասսայական թունավորումը կանխելու նպատակով պատրաստված լուծույթը նախապես պետք է փորձել 5—10 գլուխ սակավաբժեք վոչխարների վրա։ Այդ վոչխարները փորձնական լողացումից հետո առնվազն 8 ժամ պետք է պահել մի ծածկի տակ՝ մշտական հակողութային տակ։ Նայած փորձի յենթաբնական անասունների առողջական դրության՝ պատրաստված լուծույթի լատությունը պետք է ուժեղացնել, կամ թուլացնել, և նորից փորձել յերկրորդ փորձնական խմբի վրա։ Ուժեղ և համարվում այն լուծույթը, յերբ նրա մեջ լողացնելուց հետո վոչխարներն ընկնում են ընկնված դրության մեջ, բերնից փրվում և վազում, դողում են, յերեբալով են քայլում, փխտում են և այլն։ Նորմալ և համարվում այն լուծույթը, յերբ վոչխարները լողարանից դուրս են գալիս թեև թուլացած, ընկնված, սակայն թունավորման վերոհիշյալ նշանները չեն նկատվում։ Իսկ լուծույթը թույլ և համարվում, յերբ վոչխարների վրա նրա ազդեցությունը բարբոսին չի նկատվում. այսպիսի լուծույթը քոսի տիգերի վրա կարող է չադդել։

Վոչխարներին լողացնելու ամբողջ ժամանակվա ընթացքում պետք է հետևել, վոր լուծույթի լատությունը չնվազի, ինչպես նաև լուծույթը շատ չկեղտոտվի։

Լողացնելու համար մի մարդ բռնում և ցանկապատի մեջ
դառնալած վոչխարներին և մի առ մի տալիս և լողաբանի
մօտ կանգնած յերկու մարդկանց, վորոնք վոչխարը
հետևի կողմից զգուշությամբ իջնցնում են լուծույթի մեջ՝
մինչև կուրծքը, վորից հետո բաց են թողնում յեջի ուղ-
ղությամբ: Ամազանի յերկու կողմը կանգնած մարդիկ ձողերի
սղնությամբ վոչխարի գլուխը պնտը և պահեն լուծույթից
դուրս, վորպեսզի չխեղդվի, իսկ յեջի մօտ նրանց դուխը
2—3 անգամ պնտը և սուղել հեղուկի մեջ: Առանց վոչ-
խարի գլուխն ու մեջքը թրջելու, ամազանից չպնտը և
դուրս հանել:

Վոչխարը լողաբանում պիտի մնա ընդամենը մեկ ու
կես—յերկու բողն, իսկ յեջի չի խուզված՝ մեկ—մեկ ու
կես բողն:

Լողաբանից դուրս գալուց հետո վոչխարը շենքի յեջի
առաջ դառնալով հրապարակում անցնում և յերկու քանվորի
ձեռքով, վորոնք հակաքօսային լուծույթով թրջված խոզա-
նակով պնտը և չփնն նրա ամբողջ մարմինը՝ հատուկ ուղ-
ղության դարձնելով վարակված մասերը. պնտը և շորով
չփել նաև վոչխարի ախանջների ներքին մակերեսը: Դը-
րանից հետո վոչխարներն այդ հրապարակում մնում են
20 բողն, վորպեսզի նրանց վրայից հեղուկը քամվի, վո-
րից հետո տարվում են հատուկ պատրաստված շինու-
թյուն, վորը, ինչպես վերևում ասեցինք, պնտը և ունենա
4—5 բաժանմունք: Վոչխարները պնտը և տանել առա-
ջին բաժանմունք, իսկ յերբ այդ բաժանմունքը լցվում և,
պնտը և տանել յերկրորդ բաժանմունքը, իսկ նրանց տեղն
առանջին բաժանմունքը պնտը և բերել ամազանից դուրս
բերված նոր վոչխարները. և այսպես նրանց անցնում են
մինչև վերջին բաժանմունքը: Այդ բաժանմունքներում
վոչխարների վրայից քամվում և նրանց վրա մնացած հե-
ղուկը, և մարմնի մակերեսն աստիճանաբար շորանում և, և
վորովհետև առաջին 3—4 բաժանմունքներում վոչխար-

ներն ավելի յեն թրջվում, դրա համար ել հատակի վրա պետք և ավելի առատ ցամքար փռել: Վերջին բաժանմունքն ամենից չորն և լինում, վերանդ վոչխարները մնում են մինչև հետևյալ առավոտը: Վոչխարներին այս շինության մեջ չպետք և կերակրել, վերսկսեալ նրանց վրայից քամված լուծույթից կերը կարող և թունավորվել:

Լողացնելու ժամանակ թունավորված վոչխարները, յեթե լինում են այդպիսիները, պետք և դուրս բերել մաքուր ողի մեջ, դուրն ու մարմինը մաքուր ու սառը ջրով վողողել և 25,0—50,0 գրամ լուծողական (անգլիական աղ) առաւ Փորն ուռնելու դեպքում պետք և ծղոտով արորել, իսկ ծայրահեղ դեպքում կարելի չե քաղցածութի մեջ տեղից թափանը ծակել արոսկար կոչված գործիքի միջոցով, վերջինս մի քիչ առաջ և դեպի ներս թեքելով: Լողացած վոչխարների վրա պետք և սահմանել մշտական հսկողութուն և, անհրաժեշտության դեպքում, նրանց ոգնությունը ցույց տալ:

Առավոտյան լողացածներին յերեկոյան, յերբ շոգն անցնում և, կարելի չե մի ժամով արոտավայր ուղարկել, իսկ ջրել կարելի չե բացթողա՝ իրենց ուղածին չափ: Լողանալուց 1—2 օր հետո, յերբ վոչխարները մարմինը լավ չտրացած և լինում, կարելի չե նրանց տանել արածելու, սակայն առաջին 3 օրը զիշներները դուրսը չպետք և թողնել:

Տարբեր որերում լողացրած վոչխարներին իրար հետ չպետք և խառնել, և պետք և հետևել, վոր նրանք իրար հետ վոչ մի շփում չունենան:

Լողացրած վոչխարներն 8—10 օր հետո պետք և միևնույն ձևով նորից, իսկ կարիք յեղած դեպքում նաև լողացնել 3-րդ անգամ: Վերջին լողացումից 10 օր հետո միայն նրանց կարելի չե ուղարկել հեռու արոտավայրեր:

Լողացրած վոչխարները պետք և պահել ակտահանված

փառախներում, դոմերում կամ չվարակված արոտավայրերում:

Քսոսով վարակված վայրերում, իրրե կանոն, վոչխարները տարին յերկու անգամ պետք և լողացնել մեկը՝ դարնանը, նրանց խուզելուց հետո, իսկ մյուսը՝ աշնանը, արոտավայրից վերադառնալու ժամանակ:

ԱՌՏԱԿԱՆՈՒՄ

Բավական չե քոսով հիվանդ անասուններին բժշկել, պետք և այնպես անել, վոր քոս առաջացնող տիգերը բուխրովին վոչնչանան: Գոմերը, փառախները, հիվանդ անասունների հետ չվման մեջ դառնված իրերը մշտական աղբյուր են քոսի տարածման, հետևաբար՝ առողջ կամ թուփված անասունը, *յեթե բերվի վարակված շինությունը, կտմ շվում ունենա վարակված իրերի հետ, անպայման կվարակվի քոսով: Միևնույնը պետք և ասել նաև վարակված արոտավայրերի նկատմամբ: Այն արոտավայրում, ուր քոսով հիվանդ անասուններ են դառնվում, արածող առողջ անասունն անպայման կվարակվի քոսով: Այս պատճառով ել անհրաժեշտ է վարակված շինություններն ու իրերն անպայման. ախտահանել, իսկ վարակված արոտավայրերն անվնաս դարձնել:

Շինություններն ախտահանելու համար, նրանց հատակին դառնվող աղբիւշերտը 15—20 սանտիմետր խորությամբ պետք է քերել, տանել դաշտ և այնտեղ թաղել, կամ մի ցանկապատած տեղում կույտերով դիզել. հետագայում կարելի չե նրանից օթար պատրաստել: Վարակված ցամբաբը պետք է այրել: Շինության պատերն ու տախտակյա մասերը պետք կրակաթով կամ քլորակրով ախտահանել, կամ սրսկել 3—5 °/0 սև կարբուլաթի լուծույթով:

Կրակաթը հետևյալ ձևով է պատրաստվում.

Մեկ դույլ կրակաթ պատրաստելու համար 2,5 կիլո-

գրամ չհանգած կիր պետք է լցնել մի խոր ամանի՝ տաշտի կամ տակառի մեջ ու վրան մի քիչ ջուր ավելացնել և զգուշությամբ ու դանդաղորեն խառնել: Կրի կտորները տաքանում են, գոլորշի յետաջանում, և կիրը փուշու յետ վերածվում: Փռչիացած կրի վրա, շարունակ խառնելով, պետք է ավելացնել անհրաժեշտ քանակությամբ ջուր, մինչև վոր ստացվի մեկ դույլ սպիտակ լուծույթ, վորը կոչվում է կրակաթ: Կրակաթն ամեն անգամ պետք է պատրաստել թարմ և այն չափով, վորքան անհրաժեշտ է: Հաջորդ որվան մնացած կրակաթն արդեն կորցնում է ախյ վոչնչացնելու հատկութունը:

Քլորակիրը կարլի յետ գործածել թանձր (մեկ մաս քլորակիր և 2 մաս ջուր), կամ հեղուկ քլորակաթի (մեկ մաս քլորակիր և քսան մաս ջուր) ձևով: Քլորակրի լուծույթները բացությա և զգուշությամբ պետք է պատրաստել, վորովհետև նրանցից բարձրացող քլոր-գազի միջոցով կարելի յետ թունավորվել: Քլորակրով ախտահանում կատարելուց հետո դռները և լուսամուտները պետք է բանալ և այնտեղ անասուն չթողնել, մինչև վոր քլոր-գազի հոտը բոլորովին վերանա:

Վարակված շինության մեջ դանվող բոլոր տախտակյա մասերը՝ մուրները, տաշտերը, և այլն պետք է լվանալ տաք և թունդ մոխրաջրով:

Մոխրաջուր պատրաստելու համար մի դույլ (10 լիտր) ջրի մեջ պետք է խառնել 1600 գրամ փայտի կամ խոտի մոխիր և յետիւ, սառեցնելուց հետո զգուշությամբ քամել: Ստացված մոխրաջուրը գործածելու ժամանակ պետք է խառնել յերեք մաս ջրով:

Յերկաթյա իրերն ախտահանելու համար պետք է այրել կրակի վրա, իսկ փայտյա մասերը՝ մոխրաջրով լվանալ, քլորակաթ կամ կրակաթ քսել:

Այն բոլոր լիբերը, վորոնք ղիմանում են յեռացման, պետք է ախտահանել 5—10 րոպե տևողությամբ:

Վարակված անասուններին խնամող անձնակազմի հագուստները պետք է յեռացնելով ախտահանել, արդու-կել, կամ դադային կամերի միջոցով ախտահանել: Ձեռքերը կարելի յե ախտահանել 2 ⁹/₁₀ կրեոլինի, կամ լիզոլի լուծույթով և դադջ ջրով ու սապոնով լվանալ:

Վարակված արոտավայրերում 2—3 ամիս վոչ մի անասուն չպետք է թողնել արածելու: Այդ ժամանակվա ընթացքում արիւնրն ինքնաբերաբար կարող են վոչնչանալ:

ՅԵՋՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Քոսը սոցիալիստական անասնապահության մեջ գոյութիւն չպիտի ունենա: Նրա դեմ պիտի կազմակերպվի անհրաժեշտ և օխտեմատիկ պայքար: Անասնապահության այդ շարիքը, անկուլտուրականության այդ միացորդը վերացնելու համար պետք է եղտագործվեն բոլոր հնարավոր միջոցները: Քոսի դեմ պայքարը միայն անասնաբուժական կազմի գործը չէ, այդ պայքարում ամենասերտ մասնակցութիւն պիտի ունենան վողջ աշխատավորու-թիւնը, բոլոր տեղական կուսակցական, կոմյերիտական, հասարակական կազմակերպութիւնները: Քոսի լիակատար վոչնչացումն անասնապահության դժով աշխատող բոլոր մասնադետներէ, անասնաբուժներէ, զոտաեխնիկներէ, գյուղատնտեսներէ, կուտնտեսականներէ և ամբողջ աշխատա-վորութիւն պատվի գործը պիտի լինի:

Յուրաքանչյուր գյուղում, կուտնտեսութիւն մեջ կամ ֆերմայում քոս հայտարներելու դեպքում անմիջապէս պետք է կապ հաստատել տեղի անասնաբուժի հետ և նրա ղեկավարութիւն տակ կիրառել բոլոր հնարավոր միջոցառումները՝ ամենակարճ ժամանակվա ընթացքում այդ շարիքը վերացնելու համար: Իսկ քոսից ազատ վայրերում

պէտք է կիրառել այն շուրջ միջոցառումները, վերոնց
շնորհիվ կարելի յե քոսի մուտքը կանխել, կամ նրա տա-
րածման առաջն առնել՝ անխնա պայքարելով քոսն անդի-
տակցաբար թե դիտավորյալ կերպով տարածողներէ դեմ:

Քոսի դեմ պայքարի հիմնական միջոցներն են՝ մաք-
րությունը, ախտանանումը և նախադպրութիւնը, իսկ
այս միանգամայն հնարավոր է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	ԾԶ
1. Ինչ է քոսը	3
2. Զիւրի քոսը	5
3. Վոյխարների քոսը	6
4. Խոշոր յեղջուրավոր անասունների քոսը	8
5. Քոսի տարածումը	9
6. Պայքար քոսի դեմ	9
7. Նախադրուշական միջոցներ	9
8. Ինչ պետք է անել, յերբ արդեն մի անտեսութեան մեջ քոս է հայտարարուիլ	11
9. Քոսի բուժումը	11
10. Մասնալական բուժման միջոցները	15
11. Գաղային կամերներ	15
12. Հակաքոսային ավաղան	17
13. Վոյխարների լողացումը	20
14. Ախտահանում	25
15. Յեղբակացութիւն	27

Գառնի խմբագիր՝ Ղևոնդյան
Տեխ. խմբագիր՝ Սարգսյան

Հեղգ. խմբ. Ար. Գրիգորյան
Սրբազգիչ՝ Դար. Հովսեփյան

Թույլատրված է՝ Գլխավոր. լիազոր № 327
Հրատ. № 106 Գառնի № 20 Տիրամ 3000

Հանձնված է արտադրության 1934 թ. դեկտ. 25-ին
Ստորագրված է ապագրելու 1935 թ. հունվարի 23-ին

Յերեվան. Գյուգճրատի տպարան, հալլամանյան № 50

ՀԱՆ Հիմնարար գիտ. գրադ.

FL0001974

ՀԱՆՆ Ե ԶԾ ՊՊՊ.

A $\frac{II}{24315}$

054.

7

Р. АРМЕНЯН

Чесотка домашних животных